

Handboek Leerkracht

**Scoor
een
Boek!**

Scoor een Boek! 2024

Handboek leerkracht

Handboek inclusief lessuggesties voor scholen die deelnemen aan het project Scoor een Boek!

Editie 2024

Samengesteld door Jolien Eshuis, Kees Meulendijks en Jeroen Tilma

Wil je contact? Mail dan naar jeshuis@obgz.nl. Of bel ons op 024 – 3274911

Je kan ook kijken op www.obgz.nl/scooreenboek

Inhoud

Inleiding.....	5
Wat kun je van het project verwachten?	6
Inzet rolmodel	6
Uitbreiding leesaanbod	6
Meerdere interventies van een bibliotheekmedewerker	6
Klassikaal boek.....	6
Extra stimulans: de film	6
Thuiseditie	6
Sportdag als afsluiting	6
Verloop van Scoor een Boek, inclusief actiepunten.....	7
De Aftrap	7
De Scoor een Boek!-film – door de bibliotheekmedewerker.....	7
Klassikale boek – door de leerkracht.....	7
Opening door N.E.C. – een voetballer op bezoek	8
Boeken Scoren.....	8
Thuisopdrachten.....	9
De Rust	9
Het Fluitsignaal.....	9
Het projectverloop in een oogopslag	10
Projectmaterialen.....	11
Scoor een Boek! pagina	11
Klassenposter	11
Krat met boeken.....	11
Boekenlegger.....	12
Stickers	12
Thuisposter.....	12
Rol van de leerkracht.....	13
Vrij lezen	13
Voorlezen	13
Praten en schrijven over boeken.....	13
Het storyboard	14
Het karakterwiel	14
De boekenkring	14

Een aantal werkvormen uitgelicht	15
Je eigen titelkennis uitbreiden	16
Waar haal ik titelkennis vandaan?	16
Wanneer lezen	16
Hoe weet ik wat ik moet adviseren?	17
Meer tips en inspiratie	18
Lezen.....	18
Praten over boeken.....	18
Didactiek en eigen titelkennis	18

Inleiding

Welkom bij het project Scoor een Boek! Komende 9 weken gaan we de leerlingen onderdompelen in boeken. We hopen dat dit project je leerlingen stimuleert én dat het ook voor jou een impuls geeft rondom vrij lezen, voorlezen, praten over boeken en schrijven. Dit project is opgezet om je te ondersteunen in je leesonderwijs, maar vergt ook wat aanpassingen in je planning en je inzet. Wat dat precies is, vindt je hieronder beknopt en verderop uitgebreid beschreven.

Scoor een Boek! is opgezet om de leesmotivatie een extra impuls te geven. Want in groep 5/6 is het risico dat het leesplezier gaat afnemen groot. Een van de oorzaken hiervan is de ‘groep 6-dip’¹: in deze fase van het onderwijs wordt de taal pittiger. Eerder werd voor het leren lezen teksten gebruikt die bestonden uit spreektaal. Maar als het fundament van lezen gelegd is, wordt lezen ingezet om te leren en gaan teksten meer over begrip en worden de teksten dus abstracter en gaat spreektaal over in schooltaal². Vooral kinderen uit gezinnen waar weinig wordt gelezen of waar weinig gepraat wordt, zijn hier kwetsbaar voor. De oplossing? Veel lezen, vervolgens praten over de boeken en liefst ook schrijven. Want praten en schrijven zijn de uitingvormen die volgen op lezen.

‘We weten pas wat we denken als we het onszelf horen zeggen’

Aidan Chambers

Het project is een samenwerking tussen ROC Nijmegen, NEC en Openbare Bibliotheek Gelderland Zuid. Het concept Scoor een Boek! is ontwikkeld door Biblionet, de bibliotheekorganisatie in Groningen.

In deze handleiding vind je wat het project inhoudt, wat er van jou wordt verwacht en we hebben veel praktische tips toegevoegd. Scoor een Boek! start als een wedstrijd, waarbij het lijkt alsof je wat kan winnen. Maar gaandeweg raakt dit steeds meer op de achtergrond. Waar een winnaar is, zijn er ook verliezers en daar draait dit project niet om: leesplezier staat voorop!

Tot ziens tijdens een van de onderdelen van het project!

Hartelijke groet,

Jolien, Kees en Jeroen

Projectgroep Scoor een Boek! van Openbare Bibliotheek Gelderland Zuid

www.obgz.nl/scooreenboek

---

¹ Kijk voor meer informatie hierover op <https://didactiefonline.nl/artikel/voorkom-de-leesdip>

² Meer informatie: <https://www.lesinschooltaal.nl/>

Wat kun je van het project verwachten?

Inzet rolmodel

Er komt aan het begin van het project een speler van NEC naar school. Dit rolmodel zorgt voor extrinsieke motivatie bij de leerlingen. Zowel bij de jongens als de meisjes. Dat een topsporter ook leest, zien de kinderen als bijzonder. En als de topsporter zegt dat lezen belangrijk is, dan heeft dat veel waarde.

Uitbreiding leesaanbod

Onderdeel van het pakket is een boekenkrat vol interessante en actuele titels. We proberen dit zo divers mogelijk samen te stellen: voor de snelle lezer als de leerling die moeilijk tot lezen komt.

Meerdere interventies van een bibliotheekmedewerker

We komen 2 keer in de groepen langs, bij de aftrap en bij de rust. Tijdens dit bezoek enthousiasmeren we de kinderen met leuke boekentips. Je hoeft het als leerkracht dus niet alleen te doen!

Klassikaal boek

Bij het project zit ook een voorleesboek. Dit boek is integraal onderdeel van het project. In de video wordt er op teruggegrepen. En het is ook gewoon een leuk boek om voor te lezen. Het is grappig, spannend en goed te volgen. Bij de werkvormen verderop in de handleiding vind je manieren om na het voorlezen op anderen manieren met het boek aan de slag te gaan.

Extra stimulans: de film

Door middel van de film wordt er een extra dimensie aan het project toegevoegd. Het is een extra verhaallijn die de leerlingen aanzet tot het zoeken van een oplossing in hun klassikale boek. De groep die voor het eerst meedoet met Scoor een Boek! draait de film om het boek Meester Spion van Tjerk Noordraven. Als een groep al eerder heeft meegedaan, is er het klassikale boek Bureau Sporneus en de boekenmaffia, van Jozua Douglas.

Thuiseditie

Om ook het lezen thuis te stimuleren hebben we een mooie poster voor thuis voor de kinderen. Daarnaast sturen we je iedere week een vlog die je via de ouderapp kunt doorsturen. In deze video's worden de leerlingen uitgedaagd om ook thuis lekker te gaan lezen door makkelijk uit te voeren opdrachten. Er zitten ook aandachtspunten voor de ouders in.

Sportdag als afsluiting

Als je hard gewerkt ergens naartoe hebt gewerkt, is het belangrijk dat je het resultaat viert. Dus we sluiten Scoor een Boek! af met een sportieve feestdag. Tijdens deze dag verzorgen studenten van ROC Nijmegen een programma vol sport en spel en kun je op de foto met NEC-mascotte Bikkel. Ook wordt de eindstand van het aantal gelezen boeken bekendgemaakt. Er wordt geen individuele school tot winnaar gekroond: we hebben dit met z'n allen bereikt!

Verloop van Scoor een Boek, inclusief actiepunten

De Aftrap

In de week van 19 februari trappen we Scoor een Boek af! Een medewerker van de bibliotheek komt een half uur in de klas om het project toe te lichten. De Scoor een Boek!-film wordt getoond en de materialen worden uitgedeeld.

De Scoor een Boek!-film – door de bibliotheekmedewerker

In de film volgt de klas Bikkel, de mascotte van N.E.C.. Bikkel krijgt training van zijn goede vriendin en choreograaf Nina, maar dan wordt Nina ontvoerd! De ontvoerder heeft wel een briefje achtergelaten. Bikkel begrijpt daar alleen niets van en zoekt hulp. Kan de klas Bikkel helpen?

Als een groep al eerder heeft meegedaan aan Scoor een Boek! is er een andere film.

Bikkel en Nina hebben de smaak van mysteries oplossen te pakken. Ze hebben een detectivebureau opgericht, de SNUFFELAARS. Ze hebben al sleutels teruggevonden en een sok. Maar nu krijgen ze wel een heel grote zaak. Weten ze die succesvol op te lossen?

➔ **De film wordt, samen met de materialen, geïntroduceerd door de bibliotheekmedewerker**

Klassikale boek – door de leerkracht

Iedere groep die aan het project meedoet leest of het boek Meester Spion of Bureau Speurneus en de boekenmaffia. Deze boeken vormen een geheel met de films en zetten aan tot actief deelnemen aan het project. De vraag die in de film wordt gesteld, is namelijk alleen met het boek op te lossen.

Meester Spion

In Meester Spion is het de klas die Bikkel kan helpen met het ontcijferen van het briefje van de ontvoerder. Als je het boek leest, vind je op pagina 103 namelijk het hulpmiddel. Niet verklappen, hoor! Het mooiste is dat de klas dit ontdekt en zo realiseert dat boeken zeer concrete oplossingen kan bieden.

Over Meester Spion

Dit grappige boek is het eerste boek uit een serie. Het verhaal gaat over een schoolklas die ontdekt dat hun nieuwe meester een spion is. Hij probeert zich te verschuilen voor zijn vijanden en doet daarom alsof hij een meester is. De leerlingen beloven het geheim te houden, maar ze hebben wel één voorwaarde: ze willen voortaan elke dag spionnenles.

Vanaf dan leren ze bij rekenen hoe je codes kraakt, werken ze bij taal met een leugendetector en schieten ze tijdens schrijven verdovingspijltjes uit hun pennen. Begrijpend lezen wordt begrijpend kijken, natuur wordt sporen zoeken en handvaardigheid wordt sloten kraken.

De klas wordt er steeds beter in. En dat is maar goed ook, want plotseling duiken de vijanden van de meester op...

- ➔ **Vanaf de Aftrap ga je iedere dag uit dit boek voorlezen. Let erop dat dit best een dik boek is. Ruim er dus genoeg tijd voor in.**
- ➔ **Meester Spion. Stuur de oplossing op de vraag in de video naar scoor@obgz.nl. Doe dit voor vrijdag 15 maart.**

Bureau Speurneus en de boekenmaffia

In Bureau Speurneus en de boekenmaffia kan de klas Bikkel en Nina helpen met het oplossen van een moordzaak. Als je het boek leest worden de vermoedens wie de dader is langzaam bevestigd. De aanwijzingen die in de film voorbij komen, verwijzen allemaal naar de dader in het boek. Als het voor de leerlingen helder is wie de verdachte is, gaan ze een verhoor voorbereiden en uitvoeren. Dit doen ze middels een creatief-schrijven opdracht. De bibliotheekmedewerker zal deze opdracht tijdens de Rust introduceren. De leerlingen duiken in het hoofd met de verdachte en schrijven daarna een fictief verhoor uit. Verzamel de verhoren en stuur deze naar scoor@obgz.nl. Je kan alle verhalen sturen of een leuke selectie, maar zorg ervoor dat het geen wedstrijd wordt.

De opdracht bestaat uit 2 delen.

Deel 1 – lees het boek en zoek de mogelijke dader – tot de rust

Deel 2 – De creatief schrijfopdracht - vanaf de rust

De uitleg zal gegeven worden door de bibliotheekmedewerker. De leshandleiding staat op

www.obgz.nl/scooreenboek

Over Bureau Speurneus en de Boekenmaffia

Dit grappige, maar ook spannende boek is ook het eerste boek uit een serie. In het boek is een misdaad gepleegd in de bibliotheek. De politie verdenkt bibliothecaris Sjaak Schreef, maar heeft niet genoeg bewijs om hem te arresteren.

Meneer De Bruin denkt dat Sjaak onschuldig is. Hij wil dat samen met zijn zoon bewijzen, maar Lev heeft daar helemaal geen zin in. Als meneer De Bruin plotseling zelf verdachte wordt, móét Lev wel in actie komen. Gelukkig staan zijn vrienden altijd klaar om hem te helpen.

- ➔ **Vanaf de Aftrap ga je iedere dag uit dit boek voorlezen. Let erop dat dit best een dik boek is. Ruim er dus genoeg tijd voor in.**
- ➔ **Voer de creatief schrijfopdracht uit in de periode na de rust. Stuur de verhoren naar scoor@obgz.nl voor vrijdag 5 april.**
- ➔ **Bekijk de eindvideo van Nina en Bikkel in de week van 8 april.**

Opening door N.E.C. – een voetballer op bezoek

Op dinsdag 20 februari komt er een speler van N.E.C. bij jou op school. Alle deelnemende klassen per school krijgen een voetballer op bezoek. De speler gaat voorlezen uit het klassikale boek en de leerlingen krijgen gelegenheid om vragen te stellen tijdens een kidspersconferentie.

- ➔ **Zorg ervoor dat de leerlingen voorafgaand al voorbereid zijn en vragen kunnen verzinnen.**
- ➔ **Zorg ervoor dat het klassikale boek (Meester Spion of Boekenmaffia) klaar ligt. De speler zal hoofdstuk 1 & 2 voorlezen.**

Boeken Scoren

De leerlingen lezen dagelijks 30 minuten in hun eigen boek. Is het boek uit? Dan wordt er een sticker op de poster geplakt! Per dag houd je bij hoeveel minuten de leerlingen in totaal hebben gelezen. Aan het eind van de dag schrijf je het totaal aantal minuten van alle leerlingen op de poster. Belangrijk onderdeel van het vrij lezen is de boekenkring. Die staat wekelijks op het programma. Hoe dit werkt staat verderop in deze handleiding uitgelegd. Het boeken scoren loopt door tot het Fluitsignaal, het feestelijke einde van het project. Maar liefst ga je ook na Scoor een Boek! hiermee door. Voor zover je dat niet al deed.

- ➔ **Plan iedere dag 30 minuten vrij lezen in.**
- ➔ **Hou op de poster de stand bij van het aantal gelezen boeken en de gelezen minuten.**
- ➔ **Plan iedere week de boekenkring in**

Thuisopdrachten

Iedere week ontvang je een mail met een nieuwe vlog en opdracht. De opdrachten kunnen de kinderen thuis uitvoeren, samen met het thuisfront of alleen. Je introduceert de opdracht 1x in de week in de klas en stuurt deze naar het thuisfront via het daarvoor bestemde medium.

- ➔ **Introduceer en evalueer de thuisopdracht**
- ➔ **Stuur de thuisopdracht naar de ouders/verzorgers**

De Rust

In de week van 18 maart komt opnieuw de bibliotheekmedewerker in de klas. In dit half uur zal de medewerker samen met de klas praten over boeken en vragen hoe het gaat. Ook zal het vervolg van de Scoor een Boek!-film worden gekeken. Heeft de klas kunnen helpen? Is Nina bevrijd of is de dader bekend? We gaan het zien!

Het Fluitsignaal

Na 9 weken boeken 'scoren', is het tijd om écht te gaan scoren op het sportveld. Daar maken we ook bekend hoeveel boeken en minuten de scholen gezamenlijk gelezen hebben. Op het veld gaan de leerlingen langs verschillende sportonderdelen. Deze dag wordt georganiseerd door studenten van Sport en Bewegen van ROC Nijmegen. Ze laten de leerlingen kennis maken met bekende en minder bekende sporten en spellen. Het doel is om er een leuke dag van te maken met elkaar. Na veel lezen ook rennen en springen. En vergeet niet om op de foto te gaan met Bikkel!

Het fluitsignaal vindt plaats op woensdag 17 april op sportveld De Dennen in Nijmegen. Informatie over de invulling van de dag ontvang je later.

- ➔ **Regel ouders of een bus om op 17 april op het sportveld te staan**
- ➔ **Stuur het aantal gescoorde boeken en minuten naar jeshuis@obgz.nl. Doe dit voor maandag 15 april.**

Het projectverloop in een oogopslag

Periode	Activiteit	Wanneer/freq.	Tijdsbesteding	Wie
Februari	Kratten met boeken en projectmateriaal wordt op school afgeleverd, voor de voorjaarsvakantie	Week van 5 februari		Leesconsulent
	De Aftrap: leesconsulent in de klas	Week van 19 februari	30 minuten	Leesconsulent
	Vrij lezen en werkvormen	Dagelijks	30 minuten	Leerkracht en leerlingen
	Voorlezen uit Meester Spion of Boekenmaffia	Dagelijks	Tussen 5 en 30 min	Leerkracht en leerlingen
	Meester Spion. Oplossing video sturen naar scoor@obgz.nl	Eenmalig	Vóór 15 maart	Leerkracht en leerlingen
	Wekelijks de thuisopdracht doorsturen via de ouderapp, in de klas aankondigen en op terugkomen	Wekelijks	5 minuten	Leerkracht
	Voer thuis de opdracht uit die de leerkracht toestuur	Wekelijks	Naar eigen zin	Leerling thuis
Maart	De Rust: leesconsulent in de klas	Week van 18 maart	30 minuten	Leesconsulent
	Vrij lezen en werkvormen	Dagelijks	30 minuten	Leerkracht en leerlingen
	Voorlezen uit Meester Spion of Boekenmaffia	Dagelijks	Tussen 5 en 30 min	Leerkracht en leerlingen
	Boekenmaffia. Voer de creatief schrijven opdracht uit en stuur de verhalen op naar scoor@obgz.nl	Eenmalig	60 minuten	Leerkracht en leerlingen
	Wekelijks de thuisopdracht doorsturen via de ouderapp, in de klas aankondigen en op terugkomen	Wekelijks	5 minuten	Leerkracht
	Voer thuis de opdracht uit die de leerkracht toestuur	Wekelijks	Naar eigen zin	Leerling thuis
	Boekenmaffia. Bekijk de eindvideo van Nina en Bikkel	Eenmalig	Week van 8 april	Leerkracht en leerlingen
	Leerlingen vragen het aantal gescoorde boeken/minuten van de thuiseditie door te geven aan de leerkracht	Uiterlijk vrijdag 12 april		Leerkracht
April	Doorgeven aantal stickers en leesminuten op school én thuis (gesplitst aanleveren) aan jeshuis@obgz.nl	Uiterlijk maandag 15 april		Leerkracht
	Het Fluitsignaal met de hele klas naar het sportpark	Woensdag 17 april	Ochtend Informatie volgt	Leerkracht en leerlingen
	Boekenkisten worden opgehaald. Graag zichtbaar en compleet klaarzetten vóór vrijdag 19 april	Uiterlijk vrijdag 19 april		Leesconsulent en leerkracht

Projectmaterialen

Scoor een Boek! pagina

Op www.obgz.nl/scooreenboek vind je alle handige materialen voor Scoor een Boek! Denk aan de leshandleiding voor Boekenmaffia, uitprintvellen voor een Boekensushi en de video's van Nina en Bikkel.

Klassenposter

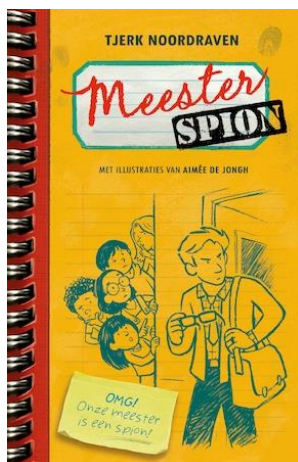
Op deze poster kunnen de leerlingen het aantal gelezen boeken en minuten bijhouden. Een boek uitgelezen? Dan is er een boek gescoord en kan er een sticker op de poster worden geplakt.

Is er een lesdag voorbij? Schrijf dan het aantal gelezen minuten op. Dit wordt gerekend per kind. Stel op dag 1 lezen er 23 leerlingen 30 minuten. Dan is de som $23 \times 30 = 690$ minuten. Hebben een aantal leerlingen nog extra gelezen? Dan tel je deze minuten erbij op. Bijvoorbeeld 6 leerlingen lezen 10 minuten. Dan is de som $6 \times 10 = 60$ minuten. In totaal is er op dag 1, 750 minuten gelezen. Dit aantal wordt op de poster geschreven.

Krat met boeken

Iedere klas ontvangt een krat met 35 boeken die speciaal is samengesteld voor de projectperiode van Scoor een Boek. Stal de boeken uit in de klas. In het krat zit ook het klassikale voorleesboek. Voor de groepen die voor het eerst meedoen met Scoor een Boek! is dat Meester Spion. Voor de groepen die al eerder hebben meegedaan, is dat Bureau Speurneus en de Boekenmaffia.

In het In Meester Spion is het de klas die Bikkel kan helpen met het ontcijferen van het briefje van de ontvoerder. Als je het boek leest, vind je op pagina 103 namelijk het hulpmiddel. Niet verklappen, hoor! Het mooiste is dat de klas dit ontdekt en zo realiseert dat boeken zeer concrete oplossingen kan bieden.

Over Meester Spion

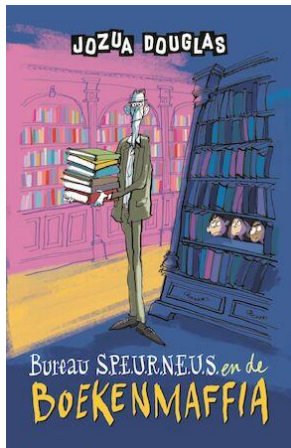
Dit grappige boek is het eerste boek uit een serie. Het verhaal gaat over een schoolklas die ontdekt dat hun nieuwe meester een spion is. Hij probeert zich te verschuilen voor zijn vijanden en doet daarom alsof hij een meester is. De leerlingen beloven het geheim te houden, maar ze hebben wel één voorwaarde: ze willen voortaan elke dag spionnenles.

Vanaf dan leren ze bij rekenen hoe je codes kraakt, werken ze bij taal met een leugendetector en schieten ze tijdens schrijven verdovingspijltjes uit hun pennen. Begrijpend lezen wordt begrijpend kijken, natuur wordt sporen zoeken en handvaardigheid wordt sloten kraken.

De klas wordt er steeds beter in. En dat is maar goed ook, want plotseling duiken de vijanden van de meester op...

In Bureau Speurneus en de boekenmaffia kan de klas Bikkel en Nina helpen met het oplossen van een moordzaak. Als je het boek leest worden de vermoedens wie de dader is langzaam bevestigd. De aanwijzingen die in de film voorbij komen, verwijzen allemaal naar de dader in het boek. Als het voor de leerlingen helder is wie de verdachte is, gaan ze een verhoor voorbereiden en uitvoeren. Dit doen ze middels een creatief-schrijven opdracht. De bibliotheekmedewerker zal deze opdracht tijdens de Rust introduceren. De leerlingen duiken in het hoofd met de verdachte en schrijven daarna een fictief verhoor uit.

Over Bureau Speurneus en de Boekenmaffia

Dit grappige, maar ook spannende boek is ook het eerste boek uit een serie. In het boek is een misdaad gepleegd in de bibliotheek. De politie verdenkt bibliothecaris Sjaak Schreef, maar heeft niet genoeg bewijs om hem te arresteren.

Meneer De Bruin denkt dat Sjaak onschuldig is. Hij wil dat samen met zijn zoon bewijzen, maar Lev heeft daar helemaal geen zin in. Als meneer De Bruin plotseling zelf verdachte wordt, móét Lev wel in actie komen. Gelukkig staan zijn vrienden altijd klaar om hem te helpen.

Boekenlegger

Alle leerlingen ontvangen een boekenlegger.

Stickers

Je ontvangt sticker voor op school en leerlingen krijgen stickers voor thuis. Hiermee kan de score worden bijgehouden.

Thuisposter

Naast in de klas lezen, lezen de leerlingen ook thuis. De thuisposter activeert de leerlingen thuis te lezen en te praten over boeken. Hierbij wordt ook de familie betrokken. De thuisposter bevat opdrachten, hier kunnen ze stickers voor plakken. Daarnaast bevat de thuisposter ook een meetlat, hierop kunnen de leerlingen aangeven hoeveel minuten ze hebben gelezen. Aan het eind van Scoor een Boek geven ze de gelezen minuten door aan school. **Spreek met de leerlingen af dat ze dit doorgeven op school voordat jij de scores doorgeeft. Dan kan je de thuisscore nog meerekenen met jullie eindscore.**

Rol van de leerkracht

Ook tijdens Scoor een Boek! heb je als leerkracht een belangrijke rol. Waar mogelijk proberen we met het project je te ondersteunen en je instrumenten in handen te geven. Bijvoorbeeld door een bezoek van een voetballer op school. Of een krat met mooie boeken. Maar deze leuke maar korte interventies zullen de leerlingen natuurlijk niet meteen aan het lezen zetten. De kracht van Scoor een Boek! zit in de combinatie van externe middelen en jouw inzet. We hebben eerder de onderdelen van het project al benoemd, hieronder zetten we op een rij hoe leesonderwijs goed ingericht kan worden. De basisbouwblokken zijn: vrij lezen, voorlezen, boekenkring. Daarnaast gaan we nog wat dieper in op praten en schrijven en het (verder) ontwikkelen van de eigen titelkennis.

Vrij lezen

Elke dag een half uur. Dat is optimaal. Je kan minder tijd reserveren, maar dat is te kort voor kinderen in het boek te komen. Zet het ook niet in als beloning, de tijd is voor iedereen. Om de tijd optimaal te benutten heeft iedereen 2 (zelfgekozen!) boeken in het laatje: een die nu gelezen wordt en de ander voor als het eerste boek uit is. Dit voorkomt geloof. Op sommige scholen werkt het heel goed om een fijne leesplek te hebben. Dus niet iedereen aan z'n tafel, maar laat kinderen zelf kiezen waar ze willen zitten. Sommige kinderen gaan onder een tafel zitten, of maken ergens een lekker hoekje. Laat je leerlingen een kussen meenemen of verduister het lokaal en introduceer 'zaklamplezen'!

Als leerlingen het lastig vinden om 'in het boek' te komen werkt het goed om wat langer te lezen. Daarnaast kun je werken met een leesvraag. Dit kun je aan de hand van je voorleesboek doen, maar je kunt ook iedere keer een nieuw boek introduceren, een kort stukje voorlezen en uit dat stukje een vraag halen. Dit noem je minileeslessen en [hier](#) vind je veel boekentips en de uitwerking ervan.

En een heel belangrijke: lees zelf ook! Je geeft zo het goede voorbeeld, kunt het boek later gebruiken bij een van de werkvormen én je breidt je eigen titelkennis uit. Zo werk je ook aan je eigen gevoel van competentie en kun je je leerlingen steeds beter adviseren!

Voorlezen

Liefst iedere dag. Ergens tussen de 5 en 30 minuten. Voorlezen stopt niet bij hogere groepen omdat ze dan al zelf kunnen lezen. Voorlezen blijft belangrijk, want het draagt bij aan zowel technisch als begrijpend lezen en het bevordert de leesmotivatie. En voorlezen is goed in te passen in andere vakken en hun thema's. Zo draag je ook bij aan kennis over het onderwerp.

Vanuit het voorleesmoment kun je een gesprek aangaan over het boek. Er zijn verschillende vormen van voorlezen: je kunt ervoor kiezen om een boek te kiezen en helemaal uit te lezen, maar ook voor een fragment (zie hiervoor over de minileesles), een kort verhaal of een gedicht. Vergeet ook de informatieve boeken niet! Als het gaat om rijke taal doen die tegenwoordig niet onder voor verhalende boeken. Mooi is bij voorlezen ook dat je wat moeilijker teksten of boeken kunt gebruiken.

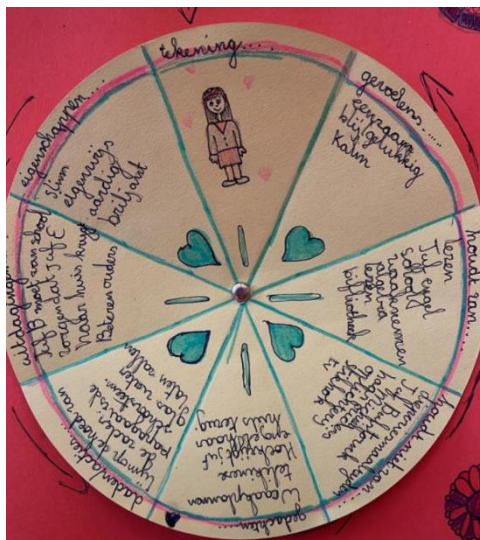
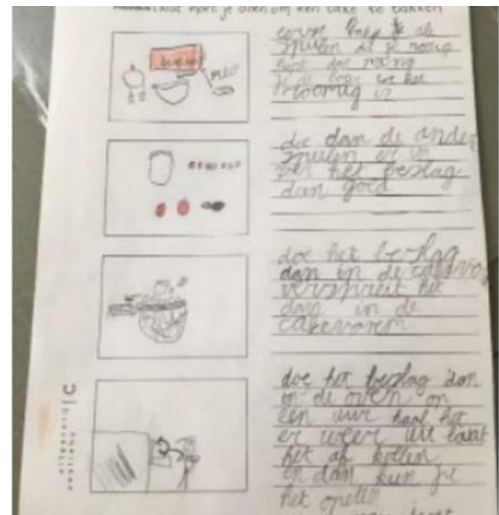
Praten en schrijven over boeken

Praten en schrijven zijn de vervolgstappen van lezen. We nemen de kennis tot ons, leren nieuwe woorden, kijken naar verbanden. Maar wat hebben we eraan als het daar stopt? Praten en schrijven draagt ook bij aan het vormen van je gedachten over een onderwerp en draagt bij aan het leesplezier. Boeken zijn een uitermate geschikt middel om een gesprek aan te gaan: ze reiken je een verhaal en de woorden aan én je kan via het boek praten. Want het is voor veel kinderen makkelijker praten over de gedachten en emoties van een hoofdpersoon dan over hun eigen gevoelens. Dit betekent niet dat hun gedachten er niet mogen zijn, maar het praat makkelijker. En als je het bij het

boek houdt, voorkom je ook dat kinderen, zeker als ze jonger zijn, heel associatief met het gesprek ervandoor gaan en voor anderen niet meer te volgen zijn. Let erop dat het hier niet gaat over kennisvragen en dat er geen goed of fout is. Een absolute aanrader zijn de Vertel Eens!-vragen van Aiden Chambers. Deze kun je inzetten in de boekenkring, zie hieronder. Momenteel is er minder aandacht voor schrijven. Maar schrijven (en praten) zijn de vervolgstappen van lezen. Het bevordert namelijk het denken en oefent de uitingsvormen. In deze handleiding hebben we een paar suggesties.

Het storyboard

Als kinderen een verhaal hebben gelezen of gehoord, bijvoorbeeld het klassieke boek, kunnen ze dit verwerken in een storyboard. Dit is een werkvorm waarin de leerlingen gaan nadenken over welke belangrijke scènes er in het boek voorbij komen. Vervolgens maken ze hier een tekening van en schrijven ze (kernachtig) het verloop van die scene. Net als hoe een film tot stand komt. Dit is al leuk om te doen. Je kan nog een stap verder: wat als je één scene uit dit storyboard veranderd, wat gebeurt er dan? Dat kan een alternatief einde zijn, maar ook een gebeurtenis halverwege die het heel verhaal veranderd.

Het karakterwiel

Ook op basis van een eerder gehoord of gelezen verhaal kunnen leerlingen een karakterwiel maken: een overzicht van de eigenschappen van de hoofdpersoon. Een mooie tekening, de gevoelens, waar houdt hij/zij van, waar niet van, gedachten, acties en uitdagingen. Wederom is dit al een leuke verwerking van een boek. Maar op basis van zo'n uitgewerkt karakter kun je ook vragen een dag van dit persoon te beschrijven of een interview te houden met deze hoofdpersoon.

De boekenkring

De boekenkring is de ultieme verzameling van werkvormen waarin heel veel samenkomt. Je praat met de leerlingen over wat ze lezen, het voorleesboek en je kan als leerkracht boeken introduceren, maar ook leerlingen uitnodigen hun eigen boek te promoten. Liefst plan je dit wekelijks. Een boekenkring duurt, afhankelijk van de inhoud, een kwartier tot een half uur.

Het idee is eenvoudig: de leerlingen zitten in een kring. De leerlingen en de leraar hebben een gelijkwaardig aandeel in het gesprek en in de voorbereiding. Er is geen goed of fout, het gaat om de interactie. Leerlingen raken gemotiveerder om te lezen, ze leren hun gedachten onder woorden te

brengen, naar elkaar te luisteren en te reageren op elkaars argumenten. Door deze gesprekken leren de leerlingen boeken te verbinden met hun eigen beleavingswereld en daardoor ontwikkelen ze hun eigen leesvoorkeuren. Een suggestie hoe je een boekenkring inricht:

Stap 1: Nodig de leerlingen uit in de boekenkring en start met het introduceren van een eigen boek. Het kan je eigen leesboek zijn, een gedicht of een klassikaal boek waar jullie aan gaan beginnen. Verken met de kinderen het boek op basis van de titel, de omslag en de flaptekst. Lees een stukje voor.

Stap 2: Vraag de kinderen wat ze aan het lezen zijn of hebben gelezen. Je kan dit voorbereiden door een aantal leerlingen van te voren te vragen iets voor te bereiden. Hier draait het om het delen, niet om een beoordeling.

Stap 3: Voer het gesprek met de klas over de gelezen boeken, de boekpromotie, de schrijver die centraal staat etc. Geef de leerlingen de ruimte om hun eigen input te leveren.

Stap 4: Voeg naar eigen wens een werkvorm in die een competentie ontwikkelt waar je aandacht aan wil besteden. Bijvoorbeeld kennismaken met titels, praten over boeken, verwerking, etc.

Een aantal werkvormen uitgelicht

Boekintroductie door de leerkracht

Laat het boek zien, vertel er iets over en lees een aanstekelijk fragment voor. Wie het boek wil lezen, kan het meteen lenen. Je moet als leerkracht wel goed weten waar dit boek over gaat, dus lees het eerst zelf, of zoek desnoods van tevoren evt. een uitgebreide recensie op (bijvoorbeeld

[Leesbevordering in de klas - boekrecensies en lestips](#))

Boekensushi

(Beeld je een sushirestaurant uit de film in: een lopende band die voor de leerlingen langs gaat. Op de band liggen boeken) De leerlingen zitten in een kringachtige opstelling, iedere leerling heeft een nieuw boek voor zich liggen. Op het signaal van de leerkracht krijgt iedereen 2 minuten om in het boek te lezen. Daarna wordt het boek doorgegeven naar de volgende leerling. Iedereen heeft nu weer een nieuw boek en leest daar opnieuw 2 minuten in. Weer doorgeven, weer lezen. Na 6 minuten heeft iedereen kennism gemaakt met 3 boeken. Is er een boek dat je helemaal wilt gaan lezen? Wie wil, kan het gekozen boek meteen lezen!

Teken de hoofdpersoon

De leerkracht geeft de leerlingen een stuk tekst uit een boek mee, waarin iets wordt verteld over het uiterlijk van de hoofdpersoon. Huiswerk: teken de hoofdpersoon en vertel (of onderstreep) welke aanknopingspunten uit de tekst je hebt gebruikt. Tijdens de Boekenkring worden de tekeningen en de teksten besproken. Wie wil het boek lezen?

Boekendans

De leerlingen lopen met een boek dat ze hebben gelezen door de ruimte waarin muziek klinkt. Als de leerkracht de muziek uitzet, blijven de leerlingen stilstaan en gaan ze in gesprek met de leerling die het dichtst bij staat. Ieder krijgt 1 minuut om zijn/haar boek aan de ander te promoten. Na 2 minuten gaat de muziek weer aan en gaan de leerlingen weer door elkaar lopen tot de muziek stopt. Zo 'dansen' de leerlingen in totaal 3 ronden.

Voorspellen

Een leerling laat een boek zien dat hij/zij gelezen heeft. De andere leerlingen moeten voorspellen waar het boek over gaat. 'Waar zal het verhaal over gaan? Wat verwacht je? Wie spelen een rol in het boek?' De leerlingen moeten hun antwoorden motiveren. Eerst worden verschillende antwoorden geïnventariseerd, pas daarna vertelt de leerling of de verwachtingen kloppen, door kort te vertellen waarover het boek gaat.

Speeddate

De helft van de leerlingen zit op hun plaats met een boek dat zij willen aanbevelen. Zij blijven op hun plaats zitten. De andere leerlingen komen twee minuten 'daten'. De leerlingen met een boek vertellen over hun boek en beantwoorden vragen, na 2 minuten geeft de leerkracht een signaal. De leerlingen met een boek blijven zitten, de andere leerlingen schuiven een plaats op naar de volgende date. Doe dit 3 x 2 minuten, dat wil dus zeggen 3 dates met 3 boeken. De leerkracht praat plenair na met de groep: wie heeft een goede tip gekregen? Wat voor boek is dat? Etc.

Nog veel meer werkvormen

Op de website van de Bibliotheek *op school* vind je nog veel meer [ideeën](#). Dit is vooral een overzicht van korte en snel in te zetten vormen. Wil je meer de diepte in, dan vind je in het boek Open Boek uitwerkingen van wat je in kan zetten.

Je eigen titelkennis uitbreiden

Als boeken je passie zijn, is dit een makkelijk onderdeel. Maar we horen veel vaker dat ze lezen leuk vinden, maar dat in de waan van de dag andere dingen om voorrang schreeuwen. Of men weet door de bomen het bos niet meer te vinden. Vooropgesteld: lezen wordt leuker als je leeskilometers maakt. Dat geldt voor de leerlingen, maar ook voor jou. Je gaat je favoriete genres ontwikkelen en gaat auteurs volgen. En je kan boeken van elkaar onderscheiden in dimensies. In wat? Dat komt later.

Waar haal ik titelkennis vandaan?

Hieronder vind je een aantal suggesties voor waar je informatie over boeken vandaan kunt halen. Hou vanaf nu de boekenprijzen voor jeugdboeken bij. Dat zijn de Kinderjury, de Griffels en Penselen, de Woutertje Pieterseprijs en de Boon.

De bibliotheek publiceert lijsten van nieuwe boeken. Als je met je abonnement inlogt, kun je bij 'berichtvoorkeuren' in het tabje 'aanwinstenmail' de categorie aangeven waarover jij bericht wil krijgen als er nieuwe boeken binnenkomen. Let op: dat zijn lange lijsten met boeken, want er wordt veel gepubliceerd.

Overleg met je collega's om iedere week of twee weken een net gelezen boek in de teamkamer neer te leggen. Zo kun je elkaar inspireren. Of vraag de biebouder om ook wat leuke titels voor de leerkrachten mee te nemen. De biebouder kan dit in overleg met de bibliotheekmedewerker in de vestiging samen te stellen. Vinden we hartstikke leuk om te doen.

Verder zijn er veel sites met boekentips, die vind je verderop bij 'inspiratie'. Absolute aanrader is de [Grote Vriendelijke 100](#). Een lijst met de 100 meest favoriete kinderboeken aller tijden die ieder jaar bijgewerkt wordt. Leuk voor in de teamkamer. En als je 100 niet zo heel ambitieus vindt, is er ook de [top 300](#) van Frappante Fragmenten. Handig aan deze is dat het excel is en je kan selecteren op leeftijd. Ook leuk is de Top 40 van dezelfde site.

Er zijn ook veel meesters -en juffen die veel lezen en boekentips geven via social media. Denk aan [@deleesmeester](#), [@jufannesophie](#), [deleesplank.nl](#) ([jouwweb.nl](#))

Wanneer lezen

Ten tweede: wanneer kan ik lezen? Wat je nu kunt doen, zonder je planning al te veel om te gooien is het volgende. Lees iedere dag voor en probeer in een bepaald aantal weken (max 6) een boek uit te lezen met de klas.

Als je leerlingen vrij lezen, lees dan met ze mee. Je bent dan een goed voorbeeld, maar je werkt ook aan je eigen titelkennis. Als je iedere dag een half uur leest, lees je in 2 weken wel een boek uit.

En als je er plezier in krijgt (voor zover je dat niet had), lees je ook thuis.

Hoe weet ik wat ik moet adviseren?

Kinderboeken kun je verdelen in 3 dimensies (daar is 'tie!): de recreatieve , explorerende en reflectieve dimensie. Bij de recreatieve dimensie draait het om genieten van het boek. Bij de explorerende dimensie weerspiegelt de wereld van het boek de leefwereld en de reflectieve dimensie reflecteert de leefwereld op de wereld van het boek. Gaandeweg vraagt het lezen meer van de lezer, maar die vindt dat niet erg. Gezien vanuit de didactiek van de zone van de naaste ontwikkeling, wil je leerlingen dus van het recreatieve boek *richting* de reflectieve dimensie helpen. Een belangrijk punt: we gaan voor leesplezier, maar blijven altijd bezig om kinderen verder te helpen en uit te dagen. Dat proces stopt niet.

Recreatieve boeken zijn grofweg serieboeken waarin een avontuur wordt beleefd. Er zijn weinig onverwachte gebeurtenissen en alles wordt uitgelegd. Karakters worden niet heel erg uitgediept. Denk aan boekenseries als Het leven van een loser, Dagboek van een muts en de Waanzinnige boomhut. Deze boeken vallen vaak in de prijzen bij de [Kinderjury](#).

Explorerende boeken zijn toegankelijke, goedgeschreven boeken van vaak bekende kinderboekenauteurs. Ze geven lezers ruimte om de wereld van het boek meer zelf in te vullen. Niet alles wordt uitgelegd. Voorbeelden van explorerende boeken zijn Dolfje Weerwolfje en Mees Kees.

Reflectieve boeken vallen op door een bijzonder perspectief of een origineel thema. De lezer wordt uitgedaagd en niet altijd bekend met de wereld of het tijdsverloop in het boek. Boeken die in deze categorie vallen zijn vaak bekroond met prijzen als de [Griffels](#) en de [Woutertje Pieterse Prijs](#). Denk aan De meisjes van Annet Schaap en Films die nergens draaien.

Meer tips en inspiratie

In deze handleiding staan een aantal werkvormen die je misschien nog niet kent. Hopelijk kun je deze gebruiken in je groep. Wil je meer of passen de genoemde werkvormen niet in jouw situatie, dan volgt hieronder een lijstje van plekken waar je verder kunt kijken.

Lezen

In het '[Werkvormenboek leesbevordering](#)' van Tanja de Jonge, staan tal van werkvormen en opdrachten die je kan inzetten in jouw klas.

Het boek [Open Boek](#) van Jos Walta is een schatkist vol kennis en praktische tips en zeer toegankelijk geschreven.

Praten over boeken

- Knoop eens een gesprekje aan met een leerling. Gebruik hiervoor de [vragenkaartjes van Chambers](#). Doe dit vooral bij leerlingen die moeilijk tot lezen komen. [Hier](#) vind je een verdere uitwerking van hoe je de vragen inzet.
- Leesgesprekken voeren is een manier om kinderen die moeilijk tot lezen te komen te kunnen helpen: [Leesgesprekken - SLO](#)
- [Activiteiten \(debibliotheekopschool.nl\)](#)

Didactiek en eigen titelkennis

- Er zijn veel (oud-)leerkrachten die een blog over lezen hebben. Veel praktische informatie en inspiratie, zoals [Leesbevordering in de klas - boekrecensies en lestips](#) en [Homepagina - Kinderboekenjuf.nl](#)
- We werken veel met de inzichten uit Rijke Taal, van Erna van Koeven en Anneke Smits. Ze hebben ook een heel goede blog: [Geletterdheid en schoolsucces](#)
- Heb je een leerling die lastig te motiveren is? Lezen in het PO [helpt](#) je!
- De bibliotheek heeft een nieuwsbrief met veel informatie, abonneer je! [Primair onderwijs \(obgz.nl\)](#)